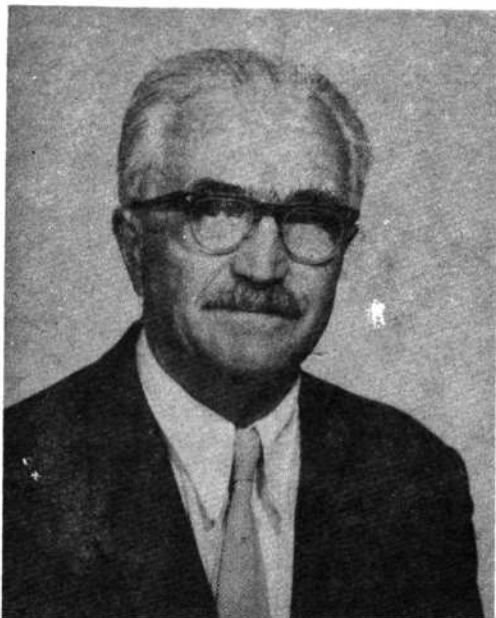

Gyűjteményalapítók: Gotthárd Dénes

VARGA András
Gyöngyös, Mátra Múzeum

Különös szerepe van a véletlennek, a hasonló beállítottságú emberek előbb vagy utóbb találkoznak, s az újonnan létesülő kapcsolatok eredményekben gazdagok.

Talán ennek a különös véletlennek a folytán 1978-ban egy fiatalos mozgású idős úr kopogtatott a múzeum irodájának ajtaján, ő volt GOTTHÁRD Dénes. Így indult az ismeretség, ami hamarosan gyümölcsöző kapcsolattá érett.

Még ebben az évben több vastos növényköteget ajándékozott a Mátra Múzeumnak, megteremtve így herbáriumunk alapját. Ez a több mint kétezer lapos gyűjtemény magába foglalta a hazai flóra mintegy 60-70 százalékát. Szép sorozatokat tartalmazott a nehezebb hazai növénycsoportokból, Carexekből, Graminaeákból stb. Az anyag értékét növelte a gondos preparálás, a lelkiismeretes lelőhelycédulázás és a precíz határozás.

1979-ben csatlakozott az Északi Középhegység Természeti Képe c. regionális kutatási programunkhoz. Azóta is az egyik leglelkesebb külső munkatársunk.

GOTTHÁRD Dénes nevét nem sokan ismerik, de még kevesebben tudnak küzdelmes életútjáról. Ismerkedjünk egy olyan amatőr kutatóval, akinek egész életét áthatotta és áthatja a botanika, de igazán elmélyedni benne csupán a családtól, a munkájától elrabolt perceiben, óráiban tudott.

1905. október 11-én született a Fogaras-megyei Sárkány községben. A természet iránt korán kezdett érdeklődni. Nagyszülei Bikfalván éltek, s házukat egy valóságos botanikus kert övezte, s már ekkor az erdő, a virág, mint megannyi csoda lekötötte a játszadozó gyermek figyelmét. Az első botanikai élménye négy éves korából való, amikor a nagypapa sétálni vitte, s áhitattal megcsodált egy szép kékvirágú növényt (ez az *Echium vulgare* volt). 1911-ben a család Sepsiszentgyörgyre költözött. A növények iránti vonzalma itt is fokozódott. Nagybátyja elvitte egy barátja őrizetére bízott összezsúfolt gyűjteménybe (a Székely Nemzeti Múzeum anyaga hevert itt 1913-ig, amikor is felépült a múzeum). Mint ahogy írja: "Itt mutattak nekem egy "bácsit" aki minden virágot ismer. Vágyakozásteli csodálattal néztem fel rá, ekkor ébredt fel bennem a növény megismerés vágya. Kezdem otthon virágokat vetni, ápolni, s elragadtatva örültem sikereimnek. 1915-ben lettem gimnazista, amikor már néhány latin nevet is megtanultam (*Colchicum*, *Cap-sella*, *Caltha* stb.). Iskolánk akkor az ország legmodernebb, legjobb gimnáziuma volt (Székely Mikó Kollégium), külön természetrajzi, torna, rajz, fizikai ter-mekkel. Negyedikes koromban (1919) már bővebben tanultunk növénytant. Óra előtt felálodozva a "tízpercet" rohantam a természetrajziba, ahol nem győztem betelni a látvánnyal amit a néhány tárló és a sok kép nyújtott. Nagy szenvedélyem fel-keltette tanárom Dr. LÁSZLÓ Ferenc figyelmét. Bevitt a múzeumba, ahol gyűjtőtás-ka, prés és a CSREI Adolf-féle "Növényhatározó" állt rendelkezésemre. Megvolt a múzeumnak a HALLIER 35 kötetes *Flora von Detschland* sorozata. Elkezdődött a né-met nyelvvél való kínlódásom minden segítség nélkül, egy BALLAGI szótár segí-tett csak, de hamarosan tudtam használni a német növényhatározót. Már tanítási órák helyett is elmentem botanizálni. Így ismertem meg a Székelyföldet, a Bras-sói-havasokat, a Keleti- és a Déli-Kárpátokat, a gyönyörű, fajgazdag hegyi ré-tekét."

Édesapja halála, majd az 1916-os politikai változások következményeként a család anyagi helyzete megváltozott, s 17-18 éves korában botanizálás helyett a nyári vakációkat munkában kellett töltenie. 1923-ban leéretttségigzett, s elszegő-dött a múzeumhoz mint fizetéses alkalmazott. Mint írta: "Sajnos ez nem jelentett életpályát. Végre egy rokon asztalosmester tanácsára beálltam asztalosinasnak. Gondoltam, a szaktudás hozzásegít a továbbtanuláshoz, mert ekkor igen nagy te-kintélye és jó keresete volt az iparosnak. Bukarestbe kerültem egy bútorgyárhoz, s mindjárt kértem felvételemet az egyetem természettudományi karára. Politikai okokból elutasítottak az orvosi karra. Elfogadtam, gondolván, hogy később sike-rül átkerülnöm a természettudományi karra. Éjjel dolgoztam, nappal bejártam a boncterembe, laboratóriumba, előadásokra."

Egy szemeszter után, betegsége miatt be kellett fejeznie az egyetemet. Az események felgyorsultak. Bevonult katonának. Rövid szolgálat után Magyarországra szökött. Egy bútorgyárhoz került műbútorasztalosnak, csekély jövedelemmel. Köz-ben rövid ideig a Botanikus Kertben is dolgozott Dr. TUZSON János mellett, kö-tetelen munkaidőben. A család unszolására jogra iratkozott, de a szűkös anyagi-ak miatt újra fizikai munkával kellett megkeresnie a kenyerét és eltartania a családot. Reményei, hogy botanikus legyen lassan megsemmisültek. 1934-ben kép-keretező. 1938-ban mestervizsgát tett, 1942-ben kisiparos lett. 1944-ben behív-ták katonának. Mint írta: "A frontszolgálattól sikerült megszabadulni, átvezé-nyeltek a LÉGŰ-hoz. A botanikáról sohasem feledkeztem meg, szabad időmben min-dég gyűjtöttem. Már 7000 körüli volt a gyűjteményem, amikor 1945-ben az egész herbáriumom megsemmisült. Elkéseredve abbahagytam a gyűjtést, turista lettem, de a hátizsákomból nem hiányzott a növényhatározó."

1952-ben szövetkezeti tag lett, 1967-ben, 62 éves korában nyugdíjazták. El-nyomott szenvedélye megújult erővel előtört: "éreztem még magamban ennyi erőt, hogy hozzákezdjek egy új növénygyűjteményt készíteni." Azóta fáradhatatlanul ke-res, kutat, gyűjt, határoz és rendszerez.

Ars poeticáját így fogalmazta meg: "Életörömöt csak a botanika nyújtott, s ezért nem sajnáltam sem fáradságot, sem költséget. Sok kínlódással kerestem a ritka növényeket. Segítséget nem kaptam, nem is kértem. Csak a magam szenved-élye hajtott. Nem kívántam elismerést és anyagi juttatást. Sok gyönyörű gyűj-tőtáram volt, szerettem a magányt, egyedül bolyongani, vizsgálódni."

Dénes bácsinak kívánunk jó egészséget, sok izgalmas és eredményekben gaz-dag gyűjtőtutatót és további hosszú munkásságot.

VARGA András
Mátra Múzeum
H-3200 GYÜNGYÖS
Kossuth ut. 40.